

Het vrije huwelijk

<https://hdl.handle.net/1874/235095>

103
304

mem 11315

H E T

VRIJE HUWELIJK

DOOR

JACOB DE HAAS, JR.

SCHRIJVER VAN: »EEN VRIJ GODSDIENSTIG VERBOND.«

»Aanzie de menschen, hoe ze voor elkander
kruipen, en *chapeau bas* maken voor wezens
die ze eigenlijk verachten; hoe ze hunne
overtuiging wegstoppen en verloochenen
voor een beetje geld, hoe ze wegkruipen
voor het licht «

HARTSEN.

---

ct.
66

ROTTERDAM,
J. VAN DER HOEVEN.
1875.

B. oct.
2656

B. Misc. litt.

8:2656

H E T

VRIJE HUWELIJK

DOOR

JACOB DE HAAS, Jr.

SCHRIJVER VAN: "EEN VRIJ GODSDIENSTIG VERBOND"

ROTTERDAM,

J. VAN DER HOEVEN.

1875.

Gedrukt bij G. J. THIEME, te Arnhem

HET VRIJE HUWELIJK.

„Aanzie de menschen, hoe ze voor elkander kruipen, en *chapeau bas* maken voor wezens die ze eigenlijk verachten; hoe ze hunne overtuiging wegstoppen en verloochenen voor een beetje geld, hoe ze weggroepen voor het licht.“

HARTSEN.

Wij gaan vooruit. Zoals de dogmatiek de neiging heeft om de stoffelijke natuur van den Mensch te verachten, zoo integendeel heeft de vrije Godsdienst de strekking om die natuur te waardeeren en te verheffen. Sedert op het eind der vijftiende eeuw deze dogmatiek het werk der ontbinding is aangevangen, heeft de Westersche Menschheid de eerste schreden gezet op dien weg der verbetering en is er op vooruitgegaan zonder ophouden. Aanvankelijk slechts terugkomende op de diepe verachting waarin Katholicisme en monnikendom het aardsche leven gebracht hadden, is zij er later toe overgegaan haar belangstellende aandacht te schenken aan het tegenwoordige, die ze al te lang uitsluitend bewaard

had voor wat niet was. Menig onderwerp is men aangedurfd dat voorheen slechts preutsche viesheid deed gevoelen op het hooren van den naam, of die althans deed huichelen als om een vermoeden af te wenden van verdachte nieuwsgierigheid. Wij zijn er reeds min of meer aan gewoon geworden om titels te lezen betreffende het geslachtsleven des Menschen, op boeken die dit van hygienische en sociologische zijde behandelen zonder . . . . ja waarlijk zonder daarmêe laaghartige bedoelingen te hebben. Ik weet wel dat Publiek nog niet ver genoeg is om vrij algemeen de hooge beteekenis der hier bedoelde vraagstukken te begrijpen, als ook dat er wel schrijvers en uitgevers gevonden worden aan wier ernstige bedoeling het niet zeer gewaagd is te twijfelen, en die speculeeren op de verdachte nieuwsgierigheid waarvan ik spreek; het kan echter geen wijsgeerig beschouwer verwonderen dat de zuurdesem van het Katholicisme nog merkbaar is in den trek naar het verbodene, die meer beklagenswaardig moet geacht worden dan misdadig, omdat gedwongen *niet-zien* onderscheiden onmogelijk maakt. Toch gaan we vooruit, al verlaat de wereldloop zijn gewoonte niet om langzaam te zijn en wankelend.

Paulus zeide reeds: »Het is een man goed geen vrouw aan te raken.»

En, t. a. pl. »Ik zeg den ongetrouwen en de weduwen, 't is haar goed indien ze blijven gelijk als ik; maar indien zij zich niet kunnen onthouden, dat zij trouwen.»

En deze opvatting volgens welke het huwelijk eigenlijk is een *noodzakelijk kwaad*, is de zienswijs gebleven van het Christendom zelfs tot op den huidigen dag.

Het huwelijk een noodzakelijk kwaad en de paring een kwaad in zich zelve. Want dienovereenkomstig is de gemeenschap *altijd* zonde, tenzij de Kerk, en sedert de instelling van het burgerlijk huwelijk, het burger-

lijk gezag verklaard hebbe dat ze in eenig geval geen zonde zal zijn 1).

Nu word ik reeds dadelijk misverstaan. Reeds heeft men gelezen dat ik breken wil met alle wet en regel, dat ik (overal . . . . dat wist men reeds) maar nu ook speciaal in zake de geslachtsgemeenschap, een leven voorsta »zonder God of z'n gebod,» een gemeenschap als onder de dieren, onsystematisch, tuchteloos. Dit alles heeft men reeds gelezen, schoon 't er niet staat. Ik moet den lezer verzoeken af te houden van dit verkeerd begrijpen en de ooren niet te sluiten voor mijn betoog onder voorwendsels die aan zijn eigen lezing, niet aan de mijne, ontleend zijn; doet hij dit, dan zal ik hem, naar ik vertrouw, de overtuiging schenken, wel te strijden tegen laffe conventie, maar geenszins tegen die hoogere begrippen van zedelijkheid en gezond verstand die niet op zullen houden de leidende beginselen te zijn in de geschiedenis ondanks de verkeerdheden der mode.

Wat ik beweer is: dat het met de rechtvaardigheid en met een gezonde opvatting van de natuur des Menschen beide in strijd is, als de publieke opinie met minachting nêerziet op eene liaison die niet voor den bedienaar der kerkelijke plechtigheden of voor den ambtenaar van den burgerlijken stand is gesloten, maar die alleen berust op die wezenlijke genegenheid die toch de grondslag moet zijn van alle verbintenissen, óók van de wettelijke, officiële. Een maintainée en een

---

1) Paulus was een geleerde Jood en de eigenlijke stichter des Christendoms — hij niet *Jesus*. Aanvankelijk tegenstander van de sekte der volgelingen van den Nazareër, werd hij later de krachtigste aanhanger van de beweging en de wezenlijke grondlegger »der nieuwe leer.» (Lach nu, Amsterdamsch krantje en consorten!) Toenmaals verkeerde het Heidendom »in zijn ontbindingstijdperk» en de *grootte* apostel begreep 't. Maar hij stelde tegen *liedertijkkheid* — *onthouding* over. Helaas! De vrije godsdienst, de *religio* der toekomst, zal op hare beurt eene voorgaande beschaving verbeteren en het Menschdom in zijn door het Christendom gewraakte rechten herstellen.

hoer 1) staan in de publieke opinie op ééne lijn. En als nu de eerste haar man (neen dat mag niet, haar »pol" zegt de fatsoenlijke publieke opinie) oprecht en innig lief heeft, en deze haar, en als zij hun wel en wee samen dragen — en meer wee dan de »ingezegenden," — immers óók dat der publieke miskennis? — waarom veracht gij deze dan? Waarom kan dan zulk eene eigenlijk nooit wel in fatsoenlijk gezelschap worden toegelaten? Waarom noemt men zulk een verbintenis, die in elk geval het vermoeden der oprechtheid vóór zich heeft, ontucht? 2)

Is het niet omdat men zich vies houdt van geslachts-gemeenschap en het huwelijk beschouwt als een noodzakelijk kwaad, waarvan echter niets kwaads meer gezegd of gedacht mag worden, zoodra de echtgenooten van te voren samen ter kerke geweest of de trappen van het stadhuis beklommen hebben? Deze formaliteit is dus de toverpil die het kwaad verkeert in iets wat geduld wordt en die veel *wezenlijke* ontucht zal weg-goochelen voor eigen en anderer oordeel.

---

1) Ik weet wel dat ik moest schrijven *prostituée*, maar ik weet waarlijk niet waarom. Er zijn woorden die ik niet schrijven zou: er is echter onderscheid. Niet schrijven zou ik woorden die sommige zaken aanduiden op zóódanige manier dat degene die ze gebruikt geacht wordt veel behagen te scheppen in het gebruik. Dit is niet het geval met het woord hoer. De naam is veelmeer een *scheldnaam* dan een *eeretitel* en valt dus niet onder de omschreven categorie. Zulk een naam niet te durven gebruiken is buigen voor de verouderde zienwijze, die niet toelaat sommige onderwerpen te bespreken; door het bezigen van een uitheemschen term te doen als of men ze niet behandelt, op het oogenblik dat men zich er mede bezighoudt, is kinderachtig.

2) Ontucht ja, als men het woord letterlijk neemt; dezen leven zonder gebukt te gaan onder de tucht van kerkdienst of burgerlijk gezag, ze zijn tuchteloos in hun beminnen. Maar het woord kreeg een erger zin, en werd zeer bijzonder overgebracht op afwijkingen die een geheel ander karakter dragen en waarvoor nu geen uitdrukking bestaat die sterker verachting uitdrukt dan deze.

Dit nu is valsch van de taal.

Ja, veel wezenlijke ontucht wordt er vergoëlijkt in hem die zich wijselijk weet te onthouden van botsing met de conventie, hetzij door zich aan haar te onderwerpen, hetzij door zich niet in de omstandigheden te begeven die botsing mogelijk maken.

Dit nu is niet alleen maar zoo in zake het huwelijk, het is zoo in alle andere opzichten. *Men* is veel onverdraagzamer voor den ongewone, voor den »zonderling», dan voor den schurk; het verwondere ons dus niet waartenemen, dat de publieke opinie, of laten we nu maar zeggen, de Wet, die het u zoo hoogst kwalijk neemt lief te hebben zonder behoefte te gevoelen aan een bevel om het te blijven doen, niet weet hoe het u maar gemakkelijk te maken om uw verplichtingen jegens uw kroost te ontloopen, ... altijd voor zover dit niet geteeld is onder *haar* toezicht.

Ik noodig u uit eens een jaargang opteslaan van een of ander dagblad, en daarin nateloopt de rubriek gemengde mededeelingen omtrent in het water gevallen menschen, half of driekwart verdronken, branden die niet uitgebarsten zijn of wel, en andere dergelijke interessante tijdingen; ik noodig u uit al dien nonsens aantewenden tot zoodanig nuttig gebruik als er van te maken is, en eens te tellen hoeveel malen gij een bericht vindt als dit:

»Heden morgen werd het lijkje opgevischt van een kind van het mannelijk geslacht; de politie doet ijverig (!) onderzoek.»

Ijverige nasporing om de ontaarde moeder te vinden, in wie de onrechtvaardige Maatschappij de moederaard wist te verstikken onder wanhoop! Heeft niet iedere moeder in de Natuur aangeboren liefde voor haar kind? Zou er een enkele zijn die deze gewaarwording niet voelde aangroeien met iederen dag, met ieder uur dat haar nader brengt aan het oogenblik, waarop ze deze vrucht, zoolang gedragen *onder* het hart, zal drukken

aan het hart en blijven voeden van eigen vleesch en bloed als voorheen? Is het ooit voorgekomen dat een andere dan een menschelijke moeder het natuurlijk voedsel onthield aan het kind dat er om schreit, voedsel dat ze geven kan om niet, laat staan, dat kind gewelddadig vermoordde? Zoo niet, waarom doet eene menschelijke moeder dit dan somtijds? en ware het maar somtijds! Niet uit gemis aan dit gevoel, dat ontvangen moet worden op hetzelfde oogenblik als het kind, en dat eveneens zich vrij uiten moet, tegelijk met het kind. Neen, daarom niet. Want al ware dit ondenkbare mogelijk, dan nog stonden wij voor die andere onmogelijkheid dat een mensch de vijand zij van een weêrloos kind, of wel dat ooit de wreedheid zoo diep zou zinken om behagen te scheppen in bloed dat gekocht werd voor zulke lafhartigheid! Wat is het dan dat eene moeder liefdeloos, ja wreed maakt jegens een wezen, dat zij bemint uit natuurdriфт en dat ze beminnen zou als ze geen moeder was?

Al wederom: het is de domme publieke opinie, die meer zonde vindt in de paring buiten het huwelijk dan in de verwaarloozing van billijkheid en recht. Omdat die moeder zwanger was op onwettige manier, heeft haar omgeving, hebben haar ouders, haar meesters, haar vrienden of kennissen, haar het leven ondragelijk gemaakt; ze hebben haar gefolterd door verwijt, haar zedelijk vermoord door voorname minachting, haar te kiezen gegeven tusschen honger en eeuwige schande. Want de Maatschappij is onverbiddelijk voor de gevallen vrouw!

Wel moet het oordeel verpletterend zijn dat eene moeder verkeert in een moordenares!

Men meene niet dat ik het verstandig of verdedigbaar vind dat een meisje zich overgeeft zonder de gevolgen te berekenen en zonder eenig wapen te bezitten tegen den man, die haar weet te paaien met schoone beloften en met betuigingen van liefde, om zich later

lafhartig te onttrekken aan *zijn* plicht. Ook was er misschien iets meer dan onvoorzichtigheid en lichtvaardigheid in haar eerste zonde: . . . wellicht was ze niet vrij van losbandige gewoonten.

Maar niettemin. Als er zonde is gelegen in paring die niet gezegend is door welke autoriteit ook, en *omdat* die zegening ontbreekt, (wat ik betwist,) en als er zonde is gelegen in losbandigheid, die wat ernst moest zijn verlaagt tot een spel, (wat ik toestem,) dan is aan dit alles de man toch even schuldig, en denkelijk meer nog dan de vrouw, en slechts dan ware de wet rechtvaardig, als ze den nu rustigen vader even ijverig naspoorde als de ongelukkige moeder. Want is de vader reeds meer schuldig dan de moeder aan de geboorte van het kind, hij is voor drie kwart schuldig aan den moord.

O gij Makers van Wetten, die u nog steeds vermeet de vrouw te beschouwen als uw mindere, die in uw besluiten gezorgd hebt haar in gehoorzamene onderworpenheid te houden, verwondert u niet als ze, de onbillijkheid metende die er ligt in de gestrenge eischen eenerzijds die gij stelt aan haar en in de losbandige gemakkelijheid die gij anderzijds uzelf bereidt, een beroep gaat doen op de eeuwige beginselen van rechtvaardigheid, die eens de overwinning behalen zullen op preutsche uiterlijkheid en op modezuchtig eischen van fatsoen, terwijl gij voor u zelve het recht bevaart om zonder exentriciteit schurken te zijn.

Art. 342. Burgerl. Wetb. luidt:

Het onderzoek naar het vaderschap is verboden.

In geval echter van verkrachting of schaking, en wanneer het tijdstip waarop die misdaad begaan is met dat der zwangerschap overeenstemt, kan de schuldige, op de daartoe gedane vordering van de belanghebbende partijen, verklaard worden vader van het kind te zijn.

en Art. 343:

Het onderzoek wie de moeder van het kind is wordt toegelaten.

Het kind, hetwelk zich op iemand als zijne moeder zijnde beroept, is verplicht te bewijzen, dat het hetzelfde kind is waarvan de moeder is bevallen.

Het kind zal, in dat geval, tot geen bewijs door getuigen worden toegelaten ten ware er reeds een begin van bewijs bij geschrifte mogt bestaan.

Weet een mijner lezers de reden op te geven waarom het eerste onderzoek niet, het tweede wel is toegelaten? Men veroordeelt de vrouw, het meisje, omdat het gemeenschap heeft gehad buiten het huwelijk; maar dat men dan den man drievoudig veroordeele die 1o. hetzelfde deed, 2o. het meisje verliet en 3o. met de zorg voor zijn kind zorgeloos anderen liet zitten. Voor haar die alleen maar zondigde tegen de conventie, voor haar komt er aan de verachting geen einde; hem die én dat deed, én laaghartig was én wreed, hem weet men te verontschuldigen, ja, men geeft hem vrijheid op zijn heldendaden te pochen!

Een van de meest dringende verbeteringen in ons B. W. zal wel die zijn, welke het onderzoek naar het vaderschap toestaat, en dezen de verplichting oplegt om voor zijn natuurlijke kinderen te zorgen als voor zijn wettige. Zulk een maatregel zou menigeen van de weelde doen afzien om zijn geslacht in verschillende richtingen voort te planten.

Sommige buitenlandsche wetgevingen laten het onderzoek naar het vaderschap wel degelijk toe, evenwel zonder dezen tot zijn plicht te brengen. Wordt n. l. den vader de keus gelaten tusschen een huwelijk met de vrouw die hij verleid heeft en eene aanzienlijke boete, dan zal hij, zoo hij het eerste kiest, dit doen tegen zijn zin en er zal een ongelukkig huwelijk temeer gesloten zijn, welker aantal reeds zoo groot is uit berekening en dus liever niet vermeerderd worde uit verkeerde bemoeiing van de wet. Kiest hij de boete, dan doet hij niet genoeg voor het kind.

In geen van beide gevallen is de rechtvaardigheid

voldaan, die wil dat wie het genoeg der gemeenschap geniet, er ook de lasten van drage.

Het verbod van het onderzoek naar het vaderschap, dat volgens ons B. W. van kracht is, moet, volgens het bovenstaande, eerstens beschouwd worden als een soort van wraak over het niet nakomen van de eischen der conventie, anderdeels als een machtsaanmatiging van den man over de vrouw.

Als andere uitingen dier wraak zijn te beschouwen de vele bepalingen waarin natuurlijke kinderen bij de wettige worden achtergesteld. We zullen nu voortaan zwijgen van het aandeel dat de publieke opinie heeft in de kleinschatting dezer, en ons uitsluitend bepalen bij de artikelen der wet.

Uit de onmogelijkheid, waarin het natuurlijk kind volgens de wet verkeert, om zijn vader op te sporen, vloeit voort dat hij van dezen geen onderhoud kan vorderen, ofschoon art. 353 2^e al. bepaalt:

De ouders zijn verplicht hunne minderjarige kinderen te onderhouden en op te voeden;

en art. 383:

Natuurlijke en wettelijk erkende kinderen zijn onderhoud aan hunne ouders verschuldigd.

Deze verplichting is wederkeerig.

Die dubbele verplichting is dus hersenschimmig als de vader goed vindt zich schuil te houden! 1)

Maar als nu het natuurlijk kind erkend is geworden? — Want behalve dat kinderen vóór den echt geboren, onder bepaalde voorwaarden door het opvolgend huwelijk gewettigd worden, kunnen zoodanige natuurlijke kin-

---

1) Immers art. 335 doet slechts door *de erkenning* burgerlijke betrekkingen geboren worden tusschen het kind en zijne ouders. — Die erkenning nu hangt af van de willekeur des vaders. Ergo . . . . schijnt art. 353 slechts voor moeders geschreven.

deren erkend worden, die geboren zijn uit de gemeenschap van lieden, die later niet met elkander gehuwd zijn; ook dit evenwel niet zonder de noodige bepalingen (335—341). — Als nu echter het kind eenmaal erkend is? Dan treedt natuurlijk het aangehaalde art. 353 in werking met de voordeelen uit het nu erkende vaderschap voortvloeiende. Dit is goed. Maar dat art. 353 heeft slechts betrekking op het levensonderhoud. *Van Erfopvolging wanneer er natuurlijke kinderen aanwezig zijn*, handelt de elfde Titel van het 2^e Boek, de derde Afdeling. Daar lezen we in art. 910:

Indien de overledene wettige afstammelingen heeft achtergelaten, erven de natuurlijke kinderen een derde van het aandeel, hetwelk zij zouden gehad hebben, indien zij wettig waren geweest; zij erven de helft der nalatenschap, indien de overledene geene afstammelingen, maar wel bloedverwanten in de opgaande linie of broeders en zusters of derzelver afstammelingen heeft achtergelaten, en drie vierden, indien er slechts nabestaanden in een verderen graad zijn overgebleven.

Het natuurlijk kind erkend zijnde, ontvangt dus slechts een derde gedeelte van wat een wettig kind erven kan.

Nog slechter is het er aan toe, als het uit overspel of bloedschande is geteeld.

Art. 338 en 344 sluiten het in dat geval van de mogelijkheid om erkend te worden geheel uit. 1)

Deze laatste natuurlijke kinderen zijn dus óók niet in staat om te erven (art. 914).

En evenmin de zoodanige welker erkenning eerst tijdens het huwelijk met een ander plaats grijpt, volgens:

Art. 340. *De erkenning, staande huwelijk, door een der echtgenooten gedaan, ten voordeele van een natuurlijk kind, hetwelk hij vóór zijn huwelijk bij een anderen*

---

1) Als de personen elkander zoodanig verwant zijn, dat er na koninkl. dispensatie een huwelijk tusschen hen mag gesloten worden, dan kunnen de zoo verwekte kinderen *gewettigd* worden als dit huwelijk tot stand komt.

persoon dan zijn echtgenoot verwekt heeft, kan niet aan dien echtgenoot, noch ook aan de kinderen uit dat huwelijk geboren schade toebrengen.

Niettemin zal die erkenning haar gevolgen hebben na de ontbinding van dat huwelijk, wanneer daaruit geen afkomelingen overblijven.

Art. 335 leert dat er door het erkennen van een natuurlijk kind burgerlijke betrekkingen geboren worden tusschen dat kind en zijne ouders. Reeds op grond hiervan is het van alle andere erfopvolging bij versterf uitgesloten dan van die welke voor hem ontstaat door den dood van zijne ouders.

Art. 919 bepaalt dit evenwel nog ten overvloede uitdrukkelijk :

De wet kent aan een natuurlijk kind geen recht hoe genaamd toe op de goederen der bloedverwanten van zijne ouders behalve in het geval bij het volgende artikel vermeld. (920: indien zulk een bloedverwant sterft zonder echtgenoot of nabestaanden in erfelijken graad na te laten).

Men ziet hoe in al deze bepalingen de wensch doorschemert om het natuurlijk kind te straffen wegens de overtreding van zijn ouders.

Het zij mij vergund Paul Lacombe, wiens denkbeelden ik hier voornamelijk ontwikkel, op dit punt te citeeren :

»Men voert verschillende gronden aan ten gunste van deze gestrengheid der wet. Men moet, wordt er gezegd, de belangen der vrouw en der wettige kinderen beschermen, die gekrenkt zouden worden als het natuurlijke gelijkelijk konde deelhebben aan de erfenis. Dit leidt echter tot een inconsequentie. Het Wetboek onderstelt tusschen het natuurlijke kind en zijn vader het bestaan van iets als een contract, dat aan het eerste onbetwisbare rechten geeft tegenover den ander. Is dit zóó, dan staat het natuurlijk kind gelijk met een schuld-eischer van den echtgenoot. Onthoudt de wet aan dien

schuldeischer het recht om zich te doen betalen, ofschoon de betaling zeer zeker schade berokkent aan de vrouw en aan de wettige kinderen? Neen immers! — Waarom verwaarloost zij dan het recht van het natuurlijke kind, dat zij zelf in beginsel erkent, en dat ten minste ouder is dan de tegenovergestelde belangen der andere? Het is, behalve om het reeds genoemde voorwendsel, nog om een ander, niet minder dan het eerste in overeenstemming met den geest van ons wetboek. De vader die tijdens zijn huwelijk het kind erkent, waarvan zijn vrouw niet weet, of althans misschien niet wist op het oogenblik dat hun huwelijk gesloten werd, die vader, zegt men, was oneerlijk. En wie zou de oneerlijkheid ongestraft willen laten? Gij ziet wel dat het kind be-roofd moet worden van zijn erfenis.

Heb ik veel gewicht gehecht aan het punt in kwestie, het is om wel te doen uitkomen dat het belang der wettige kinderen de minste zorg is van den wetgever. Ziehier een afdoend bewijs. Een vader erkent zijn natuurlijke zoon, huwt, krijgt wettige kinderen; beter nog: hij huwt zonder dien zoon erkend te hebben, krijgt wettige kinderen, zijn vrouw sterft en daarna erkent hij hem; in beide gevallen heeft het natuurlijk kind recht op zijn erfenis, ofschoon de belangen der wettige kinderen er zeer zeker door verkort worden. 1) En nog een ander bewijs ten overvloede. Iemand heeft twee kinderen, het eene wettig, het andere natuurlijk; na aan elk hunner dat gedeelte van de erfenis nage-laten te hebben dat de wet hem verbiedt hun te ont-houden, blijft den vader een ander gedeelte over ter vrije beschikking; de wet veroorlooft hem er zijn wet-tigen zoon van te berooven ten gunste van een vreemde, maar niet ten gunste van zijn natuurlijke zoon. Zou nu, als die vreemde, stel 50 duizend gulden, ontvangt

---

1) Immers art. 340 sluit alleen zoodanige erkende natuurlijke kinderen uit van de erfenis die *tijdens* het huwelijk erkend worden.

ten nadeele van den natuurlijken zoon, deze hem minder schade berokkenen dan wanneer de bastaard die som ontving? Neen, men stemme toe, want dit blijkt overal uit, dat het gedeelte van ons Wetboek dat over de natuurlijke kinderen handelt vooral een strafrechtelijk karakter draagt. En dit is nog duidelijker als men de zaak beschouwt door het vergrootglas der commentators. Er zouden aan die Heeren tal van curieuse citaten te ontleenen zijn; ik zal mij bepalen tot het volgende: »het Code Napoléon, zegt Zachariä, waaraan sommigen verweten hebben de natuurlijke kinderen met *overdreven gestrengheid* te behandelen, terwijl anderen het beschuldigd hebben zich *al te toegevend* jegens hen te betoonen, heeft, naar het ons toeschijnt, beide klippen zeer gelukkig vermeden." Als men jegens het natuurlijk kind een niet overdreven gestrengheid kan gevoelen of wel een buitensporige toegeliefelijkheid, dan moet het toch noodzakelijkerwijs een of andere fout begaan hebben, die het een zekere strengheid doet verdienen en eene al te groote toegeliefelijkheid minder raadzaam maakt. En daar dit zoo niet is, valt de onrechtvaardigheid niet te vergoelijken eener domme afdwaling van het zedelijk gevoel, dat op het slachtoffer verhaalt wat het in den bewerker straffen moest 1).

Ik wil trachten het verwijt te ontgaan mij de zaak gemakkelijker te maken dan ze is. Die onbillijke rechts-

1) Dezelfde overwegingen, die er den wetgever toe leidden om het natuurlijk kind te doen boeten voor het gemis aan vorm in de daad die zijne geboorte ten gevolge had, moesten hem natuurlijk doen besluiten om zijne gestrengheid te verdubbelen jegens het in bloedschande of overspel geteelde kind; zie het aangehaalde art. 338.

„Le bienfait de la reconnaissance, zegt Nicolai, ne peut être étendu aux enfants adultérins ou incestueux, leur naissance est déjà envisagée comme une calamité pour les bonnes moeurs; ce serait donc renouveler le scandale, si la loi accordait la faculté de les reconnaître publiquement.”

Hoe zulke *rechts*(!)geleerden 't Wetb. van Strafrecht toch wel verdiedigen? Ce n'est que renouveler le scandale!

pleging berust nog op iets anders dan op een verkeerd geadresseerd verwijt van het zedelijk gevoel; men beweert, ik haast mij om het te erkennen, dat er een publiek belang bij betrokken is. Ik kon hierop antwoorden dat het allergrootste publiek belang, het belang dat alle andere belangen doet wijken, is: het belang dat het volk heeft bij eene rechtvaardige wetgeving. Maar laten wij nauwkeuriger onderzoeken: — wat beteekent belang en wat beteekent publiek belang? Is er eenige betrekking tusschen belang en recht, eenige samenhang die ons veroorlooft ze op dezelfde balans te wegen tegen elkander? Of is er in het recht niet integendeel een vastheid, die het buiten vergelijking brengt met het belang? Verandert het eerste telkens van aard om het belang te worden van twee, van drie, van duizend personen, in plaats van dat van éénen. Wortelt het recht in het aantal? Zoo ja, zeg mij dan op welke hoogte het belang van velen recht wordt? De ware naam voor het publiek belang zou wezen het »Algemeen Welzijn”. Maar dien naam noemen de verdedigers van het publiek belang niet om de vele tekortkomingen, waaraan deze al te duidelijk herinnert.

Overigens is, juist andersom dan gij meent, elk belang privaat; dat is juist het eigenaardige van het belang, zooals het tot de natuur van het recht behoort, al werd het slechts door een enkelen mensch ingeroepen, om openbaar en algemeen te wezen. Omdat het belang hoogstens slechts is dat van een volk, van een bepaalden tijd; het recht van één mensch daarentegen het recht is van iederen mensch, die zich ooit in denzelfden of dergelijken toestand zal bevinden.

Maar ik geef niet toe dat er eenig belang bij betrokken is. Wie toch zal, na een poos nadenkens, meenen dat men door de natuurlijke kinderen met de wettige gelijk te stellen liederlijkheid in de hand werkt? Wie kan in vollen ernst wanen, dat een man plotseling halt zal houden in het najagen eener vrouw, ten ge-

volge eener overweging als deze: »neen, ik wil niet, want het kind dat ik bij haar krijgen zal, ondersteld dat ik er een krijg, zal, als het door mij erkend is, ondersteld dat ik het erken, slechts een derde gedeelte van mijn erfenis ontvangen?» En dat diezelfde man, ten dage dat gij het natuurlijke kind gegeven zult hebben wat het toekomt, zeggen zou: »zoo is het goed; het kind, dat ik niet onmogelijk bij deze vrouw zal hebben, zal mijne geheele erfenis ontvangen; nu kan ik het wagen!» Ik vraag in welke school de wetgever de menschelijke natuur bestudeerde; ik vraag waar hij het zotte denkbeeld vandaan heeft om de plotselinge hartstochten in een man te willen bestrijden met de bedreiging van na twintig of dertig jaar een kind te straffen dat tot zijn verstand noch tot zijn hart spreekt, omdat het nog niet bestaat, dat zelfs onwaarschijnlijk is, of dat hij zich voorstelt onmogelijk te maken? Waarlijk, dwazer stelling werd zelden voorgedragen."

Neen, de gestrengheid van de wet jegens de natuurlijke kinderen is niet te verdedigen. Spreekt men van belang, het antwoord is dadelijk eene heenwijzing op het belang der natuurlijke kinderen dat bepleit wordt; roept men het recht in, het recht verzet zich tegen eene straf die het slachtoffer treft in plaats van den schuldige, en het verzet zich vooral tegen eene wet die den vader los laat dan, als deze behalve bewerker tevens een schurk gelieft te zijn.

Is de wet onbillijk in hare keus van den persoon in wien zij de zonde wil straffen tegen de conventie, daarbij de moeder wêerloos latende, het kind kastijdende, den lafaard steunende en den meinêedige ont-trekkende aan de westersche zedelijke beoordeeling, die terecht ongunstig gestemd is jegens de weelde der polygamie, hooghartig en aanmatigend is die zelfde wet tegenover de eene deelgenoot in het huwelijk.

Art. 160. *De man is het hoofd der echtvereeniging.*

Als zoodanig verleent hij zijne vrouw bijstand in rechten, of verschijnt aldaar voor haar, behoudens de uitzonderingen hierna omschreven.

Hij bestuurt de goederen aan de vrouw persoonlijk toebehoorende, tenzij het tegendeel zij bedongen.

Art. 161. *De vrouw is aan haren man gehoorzaamheid verschuldigd.*

Zij is verplicht met den man samen te wonen en hem overal te volgen waar hij dienstig oordeelt zijn verblijf te houden.

Art. 162. *De man is verplicht zijn vrouw bij zich te ontvangen in het huis hetwelk hij bewoont.*

Hij is gehouden haar te beschermen, en haar al hetgeen noodig is, volgens zijn staat en vermogen te verschaffen.

Al deze artikelen zijn slechts de wettelijke uitwerking van het bijgeloovig thema dat de vrouw aan den man *onderdanigheid* verschuldigd is; dat deze, ofschoon misschien reeds sinds lang meerderjarig en geschikt om haar eigen weg te vinden in de Maatschappij, haar natuurlijke bestemming niet geheel kan bereiken zonder of geschandvlekt te wezen *buiten*, of zich onder curatele te stellen *in het huwelijk*.

Zoo ook al wat meer bepaald op het beheer der goederen betrekking heeft:

Art. 163. *De vrouw, al is zij zelfs buiten gemeenschap van goederen getrouwd, of van goederen gescheiden, kan zonder bijstand van haren man in de akte, of zonder zijne schriftelijke toestemming, niets geven, vervreemden, verpanden, verkrijgen, hetzij voor niet, hetzij onder eenen bezwarenden titel.*

Indien de man zijne vrouw heeft gemachtigd om zekere akte of verbintenis aan te gaan, is de vrouw daardoor niet gerechtigd om, zonder uitdrukkelijke toestemming van den man, eenige betaling te ontvangen of daarvoor kwijting te geven.

Art. 164 bepaalt, dat voor de gewone en dagelijkse uitgaven de vrouw geacht wordt de toestemming van den man te bezitten, maar:

Art. 165. *De vrouw kan niet in rechten verschijnen zonder bijstand van haren man, al is zij buiten gemeenschap van goederen gehuwd, of van goederen gescheiden, of eene openbare koopvrouw.*

Overeenkomstig deze bepalingen is dus de vrouw zelfs geen meesteres over de goederen welke haar eigendom gebleven zijn of in belangen welke haar persoonlijk aangaan.

Wij noemden het huwelijk in de schatting van het Christendom een noodzakelijk kwaad. Ongeveer hetzelfde merkt dr. Feringa op, waar hij de moeilijkheden bespreekt die onze wetten aan het sluiten van een huwelijk hebben verbonden. »Zonderling, zegt hij, dat onze wetgevers, ofschoon zeer fatsoenlijke lieden, in het huwelijk meer kwaad dan goed schijnen te hebben gezien. Althans zooveel mogelijk hebben zij het hinderpalen in den weg gesteld.»

Onverklaarbaar noemt hij vele bepalingen uit den 5^{den} Titel van het 1^e Boek. Wij wijzen op die, welke het huwelijk afhankelijk maken van allerlei toestemming; alsook op andere, waarbij het *verboden* wordt tusschen personen die *wel familie, maar geen bloedverwanten* zijn en vooral op de zoodanige, als waarbij *een persoon, die bij rechterlijk vonnis van overspel is overtuigd, nimmer met den medeplichtige aan dat overspel in het huwelijk kan treden, en waarbij tusschen twee personen, wier huwelijk om welke reden ook, door echtscheiding is ontbonden, nimmer een nieuw huwelijk mag plaats hebben.* In verbodsregelingen als deze beide laatste (trouwens van weinig praktisch gewicht) komt het mij voor dat de wet, uit overdreven zucht om het misdrijf te straffen tot in zijn meest verborgen hoekje, juist datzelfde misdrijf nog daar in de hand werkt, door namelijk de mid-

delen tegen te werken die herstel tot op zekere hoogte mogelijk maken.

En ditzelfde is het geval met de eerste der aangeduide bepalingen, waarbij men heeft gedacht aan het huwelijk iets meer officiëls, iets deftigers te geven. Die beperking toch, die den jongen man of de jonge dochter de vereischte toestemming oplegt van ouders of meer verwijderde familieleden, is een der prachtigste motieven om den eersten soms de genoegens des huwelijks te doen zoeken, zonder zich evenwel aan de lastige gevolgen er van te binden; en waar ze al niet tot voorwendsels aanleiding geven om de wezenlijke wetten der kuisheid en der rechtvaardigheid beide met voeten te treden, leggen ze menigwerf toch den grond voor een feitelijk minachten der conventie, dat geen genade kan vinden in de oogen van den wetgever, dat onder de bestaande omstandigheden zeer nadeelig is voor de mogelijke kinderen en wat het diensvolgens beter was te vermijden.

Het is waar dat in sommige gevallen het *belang* van den vader meer of min is betrokken bij het huwelijk van den zoon of van de dochter; maar dat van den vader maakt in dit opzicht geene exceptie te midden van dat van anderen. En niet de wetgever, maar de belanghebbende heeft in zulke gevallen zijn eigen zaken te behartigen. De eerste heeft het recht niet het huwelijk van de toestemming des vaders te doen afhangen om zoodanige mogelijke omstandigheden. In den regel zal integendeel diens ware belang niet in verijdeling van het voorgenomen huwelijk gelegen zijn, terwijl de vereischte toestemming menigmaal, ja meestal, slechts om kinderachtige of baatzuchtige overwegingen othouden blijft.

Hooren wij wat Lacombe antwoordt op de bedenking wegens het ondersteld belang der ouders, als ook op die wegens de onderstelde luchthartigheid of lichtvaardigheid van het kind:

»Ik zie, Mijne Heeren die deze bedenkingen opwerpt, dat uwe bezwaren niet onoverkomelijk zijn, zelfs niet in uw eigen schatting. Ik zal er ook niet harder voor zijn dan gij zelve. Gij staat aan de jonge dochter van 21 en aan den jongen man van 25 jaar toe om tegen den zin hunner ouders te trouwen; ongetwijfeld toch omdat ge ze voor rijp genoeg houdt om te kiezen zonder hulp of advies. Er is meer: op een twintig jarigen leeftijd lijkt u de jonge man zelf geschikt toe als hij maar al zijn bloedverwanten in opgaande linie verloren heeft.

Heeft hij die vroegrijpheid hier soms aan het verdriet te danken?

Hoe dit zij, ik ben blijde van u te weten dat ten minste de jonge dochter van 21 jaar en de jonge man van 25 jaar geschikt wordt geoordeeld om die keus te doen 1). Ik geef u toe dat het huwelijk van den zoon tot op zekere hoogte de fortuin en de waardigheid van den vader raakt, zoo niet zelfs diens eer. Maar met mij stemt gij toe, Mijneheeren, dat het recht van den zoon op de vrijheid des huwelijks meer weegt dan het belang van den vader, want anders zoudt gij vastgesteld hebben dat het den zoon op geen enkelen leeftijd vrijstaat zonder ouderlijke toestemming te huwen, wat gij evenwel niet gedaan hebt. — Het eenige punt waarin wij verschillen is: dat ik voorstel het kind van de verplichting te ontslaan om eene toestemming te vragen die hij missen kan. — »Dat zou gebrek verraden aan de achting en het ontzag dat het kind aan zijn ouders verschuldigd is,» zegt ge? Toch niet zoo erg Mijneheeren, als wanneer hij die toestemming vraagt, een weigering bekomt of zelfs een bepaald verbod, en toch doorgaat (wat meermalen gebeurt). Overigens

---

1) Het maakt voor de hoofdzaak natuurlijk geen verschil dat de bepalingen van ons B. W. ten aanzien der minderjarigheid niet dezelfde zijn als die van den Code Civil.

vraag ik u: is de wet dan gemaakt om achting of ontzag te verzekeren aan wien ook? Zij wil rechtvaardigheid en niets anders dan deze. Als de zoon in achting te kort schiet door tegen den zin zijner ouders te huwen, dan moet men hem dit beletten op elken leeftijd, — zoo niet, dan moet gij hem geschikt verklaren om zelf te beoordeelen wat betamelijk is; want als gij u dáármee bemoeit, waar zult ge dan ophouden?”

Op het onderzoek van de moeilijkheden waarmede de wetgever het aangaan van een huwelijk omringd heeft, volgt in geregelden gang dat van de bezwaren die de ontbinding nog moeilijker maken.

Art. 264. *De gronden, welke eene echtscheiding kunnen ten gevolge hebben, bestaan alleen in de navolgende:*

1°. *Overspel;*

2°. *Kwaadwillige verlatiug;*

3°. *Veroordeeling tot eene onteerende straf, na het huwelijk uitgesproken;*

4°. *Zoodanige verwondingen of zoodanige mishandelingen door den eenen echtgenoot jegens den anderen gepleegd, waardoor diens leven wordt in gevaar gebracht, of waardoor hem gevaarlijke verwondingen zijn toegebracht.*

Art. 288. *In de gevallen, welke grond tot echtscheiding opleveren, zal het aan de echtgenooten vrijstaan om de scheiding van tafel en bed in rechten te vragen.*

Die rechtsvordering zal ook kunnen worden aangevangen ter zake van buitensporigheden, mishandelingen en grove beledigingen, door den eenen echtgenoot jegens den anderen begaan.

Art. 291. *De Scheiding van tafel en bed kan ook door den rechter worden uitgesproken op verzoek door de beide echtgenooten te zamen gedaan, zonder dat deze gehouden zijn eene bepaalde oorzaak op te geven.*

Zoodanige scheiding zal niet kunnen worden toegestaan,

tenzij de echtgenooten gedurende den tijd van twee jaren zijn gehuwd geweest.

Ook hier is het wêer de eerbied voor de formaliteit waarbij het huwelijk gesloten werd, die den wetgever zwaarder weegt dan het belang der betrokken partijen. Waarom anders is de wil van één der beide echtgenooten niet voldoende om hem recht te geven uit de vereeniging te treden? Waarom vooral is het verzoek van beiden daartoe niet eens bij machte? Dit laatste toch kan volgens onze wetten slechts eene formele scheiding, geene ontbinding van het huwelijk bewerken 1). Door deze bepalingen wordt de beslissing of zij het huwelijk al of niet ontbinden willen onttrokken aan de twee eenige personen die klaarblijkelijk recht hebben er in te spreken, n. l. aan de echtgenooten zelve 2).

In het belang der kinderen kan bezwaarlijk een motief gezocht worden voor dit gedwongen samenblijven der echtgenooten; wel is dit in niet geringe mate afhankelijk van de beslissing die de ouders nemen zullen, maar het is zeer onzeker of het voornamelijk in de onontbindbaarheid van het huwelijk te vinden zij. Ongewijfeld zal de wetgever het belang der kinderen moeten ter harte nemen en daaraan bij een eventueele herziening van ons B. W. op dit punt (die zich vooreerst nog wel wat zal doen wachten), vooral niet minder zijn aandacht te schenken hebben dan hij zulks nu reeds

---

1) Deze formele scheiding, n. l. de Scheiding van tafel en bed, heeft men wel de „Echtscheiding der Katholieken” genoemd. De bedoeling is duidelijk . . . . . echtscheiding der Jesuiten ja! Immers 't is een *echtscheiding* en toch *geen echtscheiding*?

2) Er is door de wet eene uitzondering gemaakt op de onmogelijkheid om wegens bloote bewilliging der echtgenooten echtscheiding te verkrijgen, n. l. *in de ontbinding des huwelijks NA scheiding van tafel en bed*, doch ook deze niet dan met *wederzijdsche* toestemming en slechts nadat de Sch. van T. en B. vijf volle jaren heeft geduurd. B. W. 1° B. 11° T. 2° A.

doet; ja, de lezer zal, wanneer hij ons betoog volgt, gaandeweg tot het inzicht komen, dat de wetgeving op het huwelijk, om nuttig te zijn, niet veel meer behoeft te wezen dan eene wet ter bescherming *aller* kinderen. Maar deze bescherming kan nimmer vereischen dat eene vereeniging wettelijk onontbindbaar worde verklaard, die opgehouden heeft gegrond te zijn in de gevoelens welke er oorsprong aan gaven.

Wat is eigenlijk het huwelijk?

Lacombe heeft bezwaar tegen deze difinitie van Mourlon of liever van Portalis:

»Het huwelijk is de vereeniging van een man en een vrouw ten doel hebbende om hun geslacht voort te planten, elkander wederkeerig den last des levens te helpen dragen en deelgenooten te zijn in elkanders lot.»

Als we deze evenwel van haar ietwat opgesmukte inkleeding zuiveren (die een groote fout is in eene difinitie), dan komt zij mij nog zoo kwaad niet voor. Het is waar dat niet al wat het huwelijk volgens die omschrijving als zijn doel inhoudt den wetgever evenzeer ter harte behoeft te gaan, maar de graad van belangrijkheid die iets voor dezen heeft mag geen invloed uitoefenen op de bepaling van het begrip. Eerst vrage men: wat wordt er onder eene zekere benaming verstaan? daarna: is hetgeen die benaming aanduidt mogelijk of onmogelijk, zedelijk of onzedelijk, uitvoerbaar of dwaas?

Het huwelijk zij dan:

Eene vereeniging op kuische geslachtsgemeenschap gegrond, waarbij de leden elkander beloven zooveel mogelijk samen te wonen.

Omtrent het eerste lid zal wel bij niemand twijfel oprijzen. Minder bevreemdend ware eenige bedenking tegen het tweede; allicht toch zou men kunnen vragen of dit samen wonen inderdaad een integreerend deel der

huwelijksgemeenschap uitmaakt? Ik geloof ja, en tevens twijfel ik niet of men zal het geredelijk toestemmen als men de moeite wil nemen zich eene belofte voor te stellen, die dit samenwonen niet zou inhouden. Het zal ieder die dit doet zeer twijfelachtig voorkomen of een zoodanig verbond nog wel een »huwelijk" zou mogen heeten. Daarom is de belofte der kuischheid niet voldoende om een huwelijk daar te stellen. Dat mijne definitie inderdaad gegrond is op de gangbare beteekenis van het woord *huwelijk* blijkt o. i. daaruit dat »kwaadwillige verlating" een der oorzaken is, die, óók volgens den wetgever, het feit van het huwelijk te niet doen. — Eene fout in Portalis definitie is het te spreken van *een* man en *eene* vrouw; door deze beperking toch wordt de polygamie, ook waar die op georganiseerde gemeenschap gegrond is, van de benaming huwelijk uitgesloten. Overigens doet de naam wel niet veel ter zake, maar wel veel ter zake doet juiste kennis van de beteekenis der namen die men bezigt. Niet zeer belangrijk is het vraagstuk of men X, *ba* of *bo* zal noemen, maar zéér belangrijk is het te weten, wanneer men eenmaal den naam *ba* of *bo* vindt aangewend, dat X bedoeld wordt. Dit wordt al te dikwijls vergeten.

In het huwelijk is dus iets meer dan geslachtsgemeenschap, er is kuischheid en er is samenwonen. Onze wetten staan daarenboven geen huwelijksgemeenschap toe met meer dan ééne vrouw noch ook met meer dan eenen man; ons huwelijk is dus buitendien monogamiesch (monogāndriesch), zoodat de eisch der kuischheid er den meest strikten vorm in bekomt.

Verheft reeds de eisch der kuischheid het huwelijk boven eene bloot natuurlijke verbinding der geslachten, de belofte van het samenwonen moet er toe bijdragen om dien grondslag nog meer te veredelen.

Kan iemand in twijfel trekken dat het huwelijk reeds uit het eerste oogpunt een nuttige instelling is?

Die 't niet kon toegeven zou ongetwijfeld van oordeel zijn dat de geslachtsdrift eene der edelste gewaarwordingen was! Boven wezen wij er reeds op dat wij de tijden achter ons gaan krijgen waarin de stoffelijke natuur van den mensch minachting wekte. Tusschen het Oostersche ascetisme en deze toekomst liggen veel overgangstijdperken. Ademhalen, eten, drinken, zijn geslacht voortplanten zijn in onze oogen geen bezigheden meer die den mensch vernederen. Maar deze natuurlijke behoeften, welker vervulling ons nuttig en noodig voorkomt, we verheffen hare bevrediging niet tot doel van ons leven. Wij bewaren onze verachting voor den luie lekkerbek, voor den dronkaard, voor ieder die geen hooger belangen kent dan de stoffelijke; daarom eischen we ook regelmaat en zelfbeheersching in de gemeenschap der geslachten. Het teugelloos najagen van het genot doodt het genot, zooals dronkenschap eindigt in verdooving. En slechts die wellust is den mensch waardig, die gesmaakt wordt met volle zelfbewustheid, zelfkennis en zelfbeheersching en deel heeft aan hooger genieting, zooals voortvloeit uit eenige edele aandoening van het hart of van het verstand.

Het huwelijk is in staat die loutering van genot aan te brengen.

Immers de instandhouding van het geslacht is niet het enig doel dat de echtgenooten zich voorstellen. De belofte der samenwoning maakt het leven tot een verbond op edeler aandoening gebouwd dan deze natuurdrift. De man die eene vrouw, het meisje dat een jongeling begeert voor toekomstigen echtgenoot zal, bij nauwkeurige waarneming, een mengeling bespeuren van twee vormen van liefde: eensdeels de louter zinnelijke, anderdeels dien hooger vorm die zonder enig eigenbelang het geluk wil van het beminde voorwerp, en dien men in dit geval *riendschap* noemen zou

als de eerste liefde er geen deel aan had. Waar die dubbele toenadering bestaat en waar bovendien de belofte der kuisheid ernst is, daar zijn de elementen aanwezig voor die weinige gelukkige echtvereenigingen die de aarde wezenlijk maken tot een paradijs. Huwelijken op zulke grondslagen opgetrokken *kunnen* niet anders doen dan geluk en tevredenheid aanbrengen. Wat is het leven dor zonder een vriendelijk tehuis! — en waar is dit voor den man anders te vinden dan aan de zijde der ééne voor wie hij geen geheim heeft? Goddank dat er één is tegenover wie alle wantrouwen, alle conventie ophoudt, ééne aan wie hij zich vertoonen kan zooals hij is, wie hij zijn meest innige verwachtingen, zijn hoogste idealen openbaren kan, zonder vrees van bespot te worden, maar zeker van welwillende terechtwijzing. Tusschen dezen bestaat er geen verwijt maar billijke beoordeeling, ook al moet deze soms afkeuring worden; geen misnoegdheid verkeert in onbillijke bitterheid; en *is* er soms een begin van iets anders dan algeheele samenwerking van willen, de ervaring van het geluk dat wederzijdsche hulp en tegemoetkoming aanbrengt zal de middelen aan de hand doen om deze disharmonie spoedig op te heffen.

Waarom dan brengt de wetgever een element in het huwelijk, dat geschikt is om de kansen van dit welslagen op zeer gevaarlijke wijze te verminderen? Zal de vaderlijke bewilliging in staat zijn om harmonie te brengen waar die niet is, of het vaderlijk verbod eene genegenheid te smoren, die het zinnelijk element wellicht zal doen aanwakkeren tot een verteerend vuur? Zeker, het vaderlijk oordeel is eerbiedwaardig genoeg om gehoord te worden: deze wende zijn invloed aan zoo dikwijls en zoo krachtig als hij kan. En dat de kinderen verstandig genoeg mogen zijn om hem hun volle aandacht te schenken, want er is veel kans voor welgemeende bedoeling! Maar geen vreemde wil, zelfs de

ouderlijke niet, beslisse in eene verbintenis van zoo intiemen aard als het huwelijk. Dat de ouders ook in dit opzicht het hunne doen; — ze behoeven geen wet om het hun te bevelen; maar dat ze niet *meer* doen dan het hunne! Al wat daarboven is, dat is zonde.

Dwazer echter dan de wet handelt hij, die zich zelve een hel bereidt voor een beetje geld. De onnoozele! Voor geld zal hij dan genegenheid *koopen*, als hij ze niet *huwen* kan tegelijkertijd. Voor geld zal hij de klove doen dempen die er gaapt tusschen hem en haar met wie hij het leven nu eenmaal samen doorgaan moet alsof die klove een rozig voetpad ware. Of hij is ten eenenmale krankzinnig om genot te scheppen uit het bloot bezit van geld, of hij verkwanselt het grootst genot dat hij ooit zou kunnen smaken voor het pover ruilmiddel, dat hem wel weelde, maar geen tevredenheid verschaffen kan. En als hij ook dat eens verloren zal hebben? — Dan hoop ik, zal hij nog niet te oud zijn om zich te bekeeren van zijn droogstoppel-natuur!

Is er overeenstemming tusschen mijn eerbied voor het huwelijk en mijn minachten van de conventie?

Zeker. Want alles wat ik van het huwelijk leerde is gelijkelijk van toepassing, zoowel op een getrouwe verbintenis alleen met onderling goedvinden aangegaan als op die waarbij de gebruikelijke ambtenaars en getuigen zijn te pas gekomen. Het spreekwoord zegt wel: »de kleeren maken den man,» maar dit beteekent dan toch altijd maar den schijn-man.

De ware zit dieper.

Er is evenwel nog een derde belang dat het huwelijk nuttig doet zijn, en dit laatste is meer van maatschappelijken aard. Het is opvoeding der kinderen waarop ik het oog heb. Deze kan inderdaad slechts dan voldoende behartigd worden als er samenwoning is tusschen de beide ouders, die hun kinderen een geregeld

te huis biedt, en als buitendien de eisch der kuisheid wordt nagekomen, waardoor geene kinderen geteeld worden buiten deze gemeenschap. Volmaakt gelijk heeft in dit opzicht Dr. Feringa, als hij schrijft met het oog op de nuttigheid van het huwelijk voor de opvoeding der kinderen: »tot zekere hoogte offert het huwelijk de ouders op aan de kinderen, het individu aan de soort, en in zooverre is het huwelijk overeenkomstig de natuur.»

Wij vingen ons onderzoek betreffende de beteekenis van het huwelijk aan met de mededeeling dat Lacombe bezwaar heeft tegen de aangehaalde definitie van Portalis. Dáárin heeft evenwel Lacombe gelijk: dat hij meent voor de wet de hoofdzakelijke beteekenis van het huwelijk te moeten vinden in de kinderen, en de bemoeiing der wet zich bijna uitsluitend moet bepalen tot de middelen om deze kinderen te beschermen: »De wetgever houde zich met deze zijde van het huwelijk voornamelijk bezig, niet alleen omdat deze verreweg de belangrijkste is, waaraan de andere desnoods zonder aarzelen moet worden opgeofferd, maar omdat deze eigenlijk de eenige is die tot zijn bijzondere tusschenkomst roept.

»Wat kan het *mij* schelen, zal hij zeggen, of die echtgenooten in getrouwheid en genegenheid leven? Dat is eene zaak waarvan ik met geen bevelschriften of verbodsbepalingen iets veranderen kan, dat gaat alleen de godsdienstige of zedelijke beoordeeling aan. Wat mij betreft, het doel dat ik wil en kan voorstaan en bereiken is: dat er in het geheele rijk geen enkel kind gevonden wordt dat door zijn ouders verlaten wordt ten spijt van recht en menschelijkheid.»

Dit brengt mij tot den voornaamsten negatieven eisch dien ik aan de wetgeving op het stuk van het huwelijk te stellen heb. Zij bemoeilijke niet onnoodig zijn ontstaan noch zijn ontbinding. De grondslag van

het huwelijk is getrouwheid en genegenheid. Hoe kan het nu voor het welzijn der betrokkenen wenschelijk zijn dat men tracht deze door kunstmiddelen gaande te houden? Waar een van beide of beide ontbreken en een der contracterenden verlangt uit de vereeniging te treden, daar legge de wet geen moeilijkheden in den weg aan een daad die misschien wel geen blijk is van groote zedelijke kracht, maar in ieder geval het onmiddelijk uitvloeisel van iets als eerlijkheid. Dat de echtelieden elkander wederkeerig trouw, hulp en ondersteuning verschuldigd zijn, het is zeer waar, en wenschelijk dat zij die toonen; maar geen wet is in staat ze door bevel te voorschijn te roepen, of ze te onderhouden waar ze wankelen. Doen ze dit eenmaal, of is alle genegenheid en samenstemming zelfs reeds geweken, dan inderdaad is ontbinding van het huwelijk een ware verlossing.

Geen moeilijkheden aan de ontbinding, en geen bezwaren aan de sluiting.

Voor al in één opzicht oefent iedere bepaling die het tot stand komen van een huwelijk van iets anders afhankelijk stelt dan van den vrijen wil van den man en de vrouw noodlottigen invloed. Thans verschuilt zich de jonge man achter de ouderlijke toestemming als hij zich aan de zedelijke verplichting wenscht te onttrekken die hij door de daad der verleiding op zich laadt. Dit voorwendsel ontneme hem althans de wetgever, door eene bepaling te doen vervallen die reeds om deze reden alleen afkeuring verdient. Wel zouden wij het niet wenschelijk oordeelen dat de belofte om iemand te huwen of de omstandigheid dat men vader werd tot een gedwongen huwelijk kon leiden; alles wat naar dwang gelijkt worde even zorgvuldig vermeden als bemoeilijking. Maar reeds het gemis van het voorwendsel ware voldoende om dezen en genen terug te brengen tot eerlijkheid. Daarenboven zou in vele gevallen, in de vele waarin de beleedigde partij

zou staan voor een feit en niet voor een voorwendsel, de opheffing van de belemmerende tusschenkomst der ouders het middel worden om de andere partij gelegenheid te geven tot volledig herstel.

Wij noemden dit alles evenwel slechts den negatieven eisch, den eisch der onthouding dien wij aan de wetgeving stellen willen, want deze late het huwelijk *vrij*.

Een andere is evenwel haar plicht zoodra eenige paring gevolgd wordt door de geboorte van een kind; en die plicht is: toe te zien dat het dit niet aan de noodige verzorging ontbreke en dat niet een dergenen die de natuur daartoe aanwees zich misdadig onttrekke.

M. a. w. de wet sta het onderzoek van het vaderschap toe.

Het is natuurlijk niet tegen te spreken dat er aan dit onderzoek bezwaren verbonden zijn, en in vele gevallen, ... ja ik zou bijna zeggen: te *bewijzen* dat iemand de vader zou zijn van een bepaald kind zal wel onmogelijk zijn. Maar eerstens is het *niet* onmogelijk, dat deze in zeer vele, misschien wel in de meeste gevallen voor zich zelf die overtuiging hebbe. En wanneer nu de wet den procureur-generaal de verplichting oplegde om den vader op te sporen, zoodra hij hoort van eenig kind dat geboren wordt zonder door eenen man aangenomen te worden, dan zou hij daarbij van al de middelen gebruik mogen en kunnen maken die hem ten dienste staan bij het onderzoek van welk misdrijf ook.

»De wetgever», zegt Lacombe, »heeft zelf zorg gedragen om te leeren dat er, behalve het bewijs, andere middelen zijn om den schuldige tot bekentenis te brengen. Ik lees in het B. W. dat in ieder geding de eene partij de andere den eed kan opleggen om er den uitslag van het proces van te doen afhangen. De

rechter zelf kan dit doen in sommige bepaalde gevallen. De bekentenis van den schuldige of de weigering om te zweren kan zijne veroordeeling na zich slepen. In zaken van wanbedrijf of misdaad houdt het openbaar ministerie, zoodra het eene gevestigde overtuiging heeft waarvoor evenwel voldoende bewijzen ontbreken, niet op te vervolgen. Misschien zal de waarheid, zoo redeneert men, bij het verhoor uitlokken door de een of andere onverwachte bekentenis. Dit is een geheiligd gebruik, waarbij men zich wel bevindt.

Verlaat een vader zijn kind, dan is dit voor den rechter een wanbedrijf of een misdaad. Wat doet het er aan toe of de moeder al bij het kind is gebleven en het verzorgd heeft? Het is de schuld van den vader niet dat het niet aan al de kansen van ondergang is blootgesteld geweest. De wet behoorde dus in alle gevallen aan den procureur het onderzoek naar den vader op te dragen, hetzij naar den vader alleen hetzij naar de moeder tevens. Deze zou, zoodra hij eene overtuiging had, den aangeklaagde voor zich doen ontbieden evenals in ieder ander misdrijf. De instructie van de zaak zou volgens gebruik tijdens het verhoor aangevuld, de beweegredenen van den procureur-generaal uiteengezet, de getuigen gehoord worden; niet om den rechter te machtigen op die instructie te veroordeelen, maar om den schuldige zijne bekentenis te ontlokken, om hem te noodzaken door middel van den eed de zoo duidelijk geformuleerde beschuldiging van zich af te werpen. Ik houd mij overtuigd dat menigeen zou bekennen, overstelpt, zoo niet door de bewijzen, dan toch door het verpletterend gevoel van de juistheid der tegen hem ingebrachte sterke vermoedens. In ieder geval zouden we dit voordeel hebben: de publieke opinie zou er aan gewoon geraken om in het feit dat een vader zijn kind verlaat een misdaad te zien."

En dit zou een schooner resultaat zijn dan het mogelijk herstel in eenig bijzonder geval.

Als de wetgever hierbij eenvoudig den regel aannam: *Is pater est quem noctes demonstrant*, 1) dan zou hij daarin den noodzakelijken vasten grondslag gevonden hebben, die ja misschien een enkele maal de oorzaak zou kunnen worden dat deze of gene belast werd met een zorg die een ander meer rechtvaardig bezwaarde, maar die slechts een der vele gevallen zou opleveren die ook voorzichtigheid maken tot een plicht en moedwillig blootstellen tot een gevaarlijk bedrijf.

Als de wet het onderzoek naar het vaderschap gebied, dan zou ongetwijfeld hij die zich stelde onder de mogelijkheid om getroffen te worden, zelf de maatregelen te nemen hebben die hem onttrekken kunnen aan de kans om te boeten voor de daad van anderen. Het tegenbewijs blijve natuurlijk toegelaten, maar in afwachting daarvan zegge de rechter: »Gij hebt u blootgesteld aan de kans om de vader te zijn, dan zal ik u voorloopig aanspreken wegens de aan het vaderschap verbonden verplichtingen.»

Zou de gestrengheid van deze wet misschien de geboorte van eenige kinderen vrijdelen die onder de tegenwoordige niet nalaten zouden ter wereld te komen, dan was dit hoogstwaarschijnlijk niet als een verkeerd gevolg te beschouwen. En zeer zeker zou die maatregel er toe bijdragen om de georganiseerde verbinding die men huwelijk noemt te doen zoeken als de eenige die met genoegzame zekerheid ontheft van het gevaar om voor den vader gehouden te worden van kinderen die iemand vreemd zijn.

Om de hooge beteekenis van het huwelijk zou dit indirekt gevolg inderdaad niet gering geschat behooren te worden.

Dit laatste is evenwel altijd slechts een indirekt gevolg. Het hoofddoel waarom wij de noodzakelijkheid betoogden

---

1) Hij die met eene vrouw gemeenschap gehouden heeft is als vader van het kind te beschouwen, tenzij het tegendeel bewezen worde.

van het onderzoek naar het vaderschap lag in het belang der kinderen.

Het belang van het kind kan nog op een andere wijze worden behartigd, en wel door een middel dat de strekking heeft om het onderzoek naar het vaderschap in vele gevallen overbodig te maken. De vrouw hebbe daartoe het recht om den man eene acte te doen teekenen, waarbij deze de kinderen dier vrouw van te voren als de zijne erkent. Door deze bevoegdheid aan de vrouw te verleen, of liever door eene zoodanige overeenkomst wettelijke kracht toe te kennen 1), zou men het zwakkere geslacht een wapen geven tegen misbruik van het sterkere, een middel tevens ter bescherming der kinderen. Als hij voor zulk een eisch geplaatst wordt, zal de man, ingeval hij ernstige bedoelingen heeft, niet aarzelen toe te geven; heeft hij die niet, dan zal het een reden worden om hem te doen afzien van zijn booze voornemens.

En deze bevoegdheid, die oorspronkelijk aan de vrouw verleend zou zijn ter bescherming van haar zelve en van hare kinderen, zou blijken, niet minder dan het onderzoek naar het vaderschap, een indirekt middel te zijn ter verbetering der goede zeden. Natuurlijk zou het

---

1) Sluit art. 346 de wettigheid eener zoodanige acte vooralsnog uit? Ik geloof niet dat onze verklaarders zich die vraag duidelijk hebben voorgelegd, doch ik beken het niet te weten. Bij Opzoomer lees ik: „niets verbiedt (die erkenning) nog vóór de geboorte, mits natuurlijk (?) na zijn verwekking, te doen.

Ik houd me aanbevolen voor meer licht.

Hoe het zij, wetten worden eigenlijk niet gemaakt, maar geboren. Een wetboek is wel iets anders dan een *beschrijving* van het *recht dat gevonden wordt*, maar hoofdzakelijk is het toch altijd de belichaming van wat gewild wordt of van wat noodig is.

Welnu: de vrouw *zoek* recht, trachte de middelen ter verdediging te *scheppen*; en de wet zal eindigen met ze te *aanvaarden*.

Vrouwen: tua res agitur! Ik bespreek *uwe* zaak!

den man moeten vrijstaan gezegd contract weder op te zeggen zoodra hij begreep geen verder vertrouwen te kunnen stellen in deze vrouw. Maar het zou hem niet vrij kunnen staan zich aan de gevolgen van het contract te onttrekken zoolang het van kracht was, evenmin als de echtgenoot zonder deugdelijk bewijs gerechtigd is het vaderschap te ontkennen van de kinderen zijner wettige vrouw. De regel die hierbij geldt dat: *Is pater est quem nuptiae demonstrant* 1), behoeft slechts eenige noodzakelijke uitbreiding te ondergaan om op alle gemeenschap toegepast te worden en vooral op een zoodanige die door een contract bekrachtigd is 2).

Wat al verborgen en openbaar leed, wat al geheime wrok jegens den bewerker die zich weet te houden buiten de openbare afkeuring van de Maatschappij, wat al onrechtvaardige verworpenheid van onschuldige kinderen, wat al misdadige voornemens, wat al uitgevoerde misdaad, wat al folterend berouw, wat al ellende zou er vermeden kunnen worden door deze zeer eenvoudige beginselen van gezond verstand op te nemen in onze wetten! Ja wat al ellende! Want wie zal de meisjes tellen die aan de gevolgen onzer wettelijke zorgeloosheid haar verderen val te wijten hadden, wie berekenen hoe tallooze malen zulk gebrek aan achtung voor zich zelve slechts de weerklink was op de domme onrechtvaardigheid der publieke opinie waardoor ze begonnen veracht te worden?

De maatschappij beschermte het kind, zij beschermte de vrouw, en ze zal tevens haar eigen instellingen beschermen.

---

1) Diegene wordt voor den vader gehouden, wien het huwelijk als zoodanig aanwijst, tenzij het tegendeel bewezen worde.

2) De wet zegt in art. 305: *het kind hetwelk staande huwelijk is geboren heeft den man tot vader.* Ook in dit geval is dus ontkening zeer moeilijk, zelfs wanneer er *schuld is* bij de vrouw. Maar de wet kan niet anders handelen, wegens het belang van het kind.

» De man, eenmaal zeker overal dezelfde wettelijke eischen te ontmoeten, en overigens bij het eerste avontuur bezwaard met de lasten van het vaderschap, zou weldra de bevrediging zijner behoeften aan het huwelijk vragen, dat hem ten minste tegelijk met de lasten van het huisgezin, er de genoegens van te genieten zou geven, de zedelijke gerustheid en de gunst der publieke opinie; terwijl de losbandigheid hem slechts de lasten van dit vaderschap aanbrengen kan zonder de eer er van. En dit zou juist het tegenovergestelde wezen van wat nu gebeurt.

Hoe vreemd, dat men die eenvoudige waarheid niet opgemerkt heeft, dat de ware staatsmanswijsheid in overeenstemming is met de rechtvaardigheid; dat de eene beveelt wat de andere aanraadt, daar beide den man bezwaren willen met den last van het kind om hem te gewinnen aan orde, terwijl hem er van te ontheffen gelijk staat met aan zijn harstochten den vrijen teugel te geven!" (Lacombe.)

En nu de natuurlijke kinderen?

Als onze Wetgevende Macht er eenmaal toe zal overgaan om ons wetboek op het punt van het huwelijk in overeenstemming te brengen met onze moderne opvattingen van billijkheid en recht, dan zal zij tevens te niet doen den gruwel der mishandeling van de onwettige of natuurlijke kinderen. Ik heb in mijn kritiek van onze tegenwoordige wetgeving op dit punt reeds met genoegzame duidelijkheid gewezen op de onbillijkheid die er ligt in de achteruitzetting hunner belangen, en daarbij tevens aangetoond dat het onzinnig is misdaad-onderdrukkende kracht te verwachten van eenige straf die op het slachtoffer toegepast wordt in plaats van op den schuldige. We hebben dus bij dit punt niet langer stil te staan. Eene wetgeving op zulke bevingenselen rustende zal terugkomen van overdreven

waardeering der conventioneele vormen; of de ouders van te voren het plan om samen te wonen hebben doen inschrijven in de registers van Burgerlijken Stand of Kerk zal haar reeds van ondergeschikt belang voorkomen op zich zelf, en van nog minder belang voor hunne verhouding tot het kind. Maar waar de Staat belang bij heeft, het is bij de geboorte van het kind. Van die geboorte neemt hij onmiddellijk nota, en even onmiddellijk vraagt hij: »wie zijn de ouders?» Hebben dezen samengewoond al of niet officiëel, dan zal deze vraag een gemakkelijk antwoord vinden. Zoo niet dan zal de rechterlijke macht niet één van beiden, maar beiden trachten te vinden.

Op dezelfde wijze verdwijne alle wettelijke mishandeling van de vrouw.

Na al het boven hieromtrent aangevoerde kan ik ook op dit punt kort zijn; daarenboven: de vrijmaking der vrouw in het huwelijk is slechts een hoofdstuk uit het boek dat heet »Emanicipatie» 1). Zij die het eerst voor deze vrijmaking geijverd hebben, men heeft ze met den vinger nagewezen als dwazen; maar de uitkomst

---

1) Zoo even lees ik bij Proudhon dat deze in de Emanicipatie der Vrouw niets meer of minder ziet dan den weg tot de »Pornocratie», dat is: tot de heerschappij van de ontucht. Vreemd! Ik heb de emanicipatie steeds hooger opgevat dan haar (mij bekende) voorstanders. Ik verwacht er integendeel van: *vermindering van al wat iets heeft van prostitutie!* Als Emanicipatie betekende dat de Vrouw den Man moest navolgen, dan was er gevaar; helaas!... maar ze wil vrijmaking, *verheffing*; en die loopt niet uit op *gebrek aan zelf-achting*. De emanicipatie is het enig middel *tegen* de prostitutie. Het bedoelde geschrift van Proudhon is een vrij onbillijke repliek op een antwoord van Madame D'Héricourt dat deze hem op zijn boek getiteld: »*la Justice dans la Révolution et dans l'Eglise*» geschreven had. Wij hopen onze lezeressen weldra met dit schrijven eener vrouw bekend te kunnen maken en gelooven dat 't haar niet zal berouwen het te lezen.

heeft ze wijzen genoemd. Dit geschiedde volgens de eeuwige wet der Geschiedenis.

Als de denker zich deze wet telkens ziet herhalen, dan verliest hij den moed *niet* voor de toekomst *zijner* idealen.

De Emanicipatie der vrouw is in vollen gang; weldra zal ze haar weg vinden ook in het huwelijk.

Nog één schrede, en man en vrouw zullen als echtgenooten dezelfde rechten hebben, ze zullen gezamenlijk *hunne* goederen beheeren, en elk de zijne.

De eeuwige wet der Geschiedenis?

Immers ja! — Weet gij dan niet, gij die den moed hebt uw overtuiging uit te spreken ook al staat gij er meê alleen, dat gij u daardoor aanvankelijk spot en verdachtmaking bereidt? Maar is ooit een deugdelijk denkbeeld op andere wijze ontvangen? — Dit is zóó waar, dat als u toejuiching ten deel viel zoodra gij u hooren liet, ik u aanraden zou naar huis te keeren met uw wijsheid, gebukt onder den last der zelfbeschuldigende overtuiging: »wat was ik plat.»

Maar als de spottende gezichten zich recht nijdig vertoonen, en als de menschen liegend allerlei kwaad spreken van wat uw opinie is, overweeg dan in uw hart: »Goddank, er was toch iets goeds in wat ik gezegd heb, *dat* weinige zal vrucht dragen.»

En zóó zij het met deze bladen! Noeme men 't »een nieuwe leer», of verwijte men mij alles van anderen te hebben gehoord, 't zij dan oud *en* nieuw! Maar oud *of* nieuw, de Mensch leeft niet uitsluitend van nieuwigheid, noch ook alleen van wat achter hem ligt. De ware wijze veracht noch het een noch het ander, maar overweegt alle dingen en behoudt het goede.